

KURUMSAL ŞEFFAFLIK VE MUHASEBE STANDARTLARI

Öğr.Gör.Dr.Aylin POROY ARSOY*

Özet

Kurumsal yönetimin dört temel ilkesinden biri olan şeffaflık, son yıllarda sermaye piyasalarında önemini artırmıştır. Şeffaflığın şirket düzeyinde benimsenmesi, yatırımcı haklarının korunması ve kamu güveninin kazanılması için bir gerekliliktir. Şirketler uluslararası alanda kabul görmüş ilkeleri ve rehber niteliğindeki prensipleri izleyerek, kurumsal şeffaflık derecelerini arttırabilmektedirler. Kurumsal şeffaflık muhasebe uygulamaları ile doğrudan ilişkidir. Güvenilir, kapsamlı ve karşılaştırılabilir finansal tablolar ancak uluslararası alanda kabul görmüş muhasebe standartlarının benimsenmesi ile sunulabilir. Uluslararası muhasebe standartlarında yer alan uygulamalar, sadece genel amaçlı finansal bilgilerin sunulmasına ilişkin olup, kurumsal şeffaflığın gerektirdiği ilave finansal ve finansal olmayan bilgilerin açıklanması konusunda yetersiz kalmaktadır.

Anahtar kelimeler: kurumsal yönetim, kurumsal şeffaflık, muhasebe standartları

Abstract – The Effects of Corporate Transparency on Corporate Reporting

As one of the fundemantal principles of corporate governance, in recent years transparency has increased its importance in capital markets. Adoption of transparency in corporate level is a necessity for the protection of investor interests and achievement of public confidence. Companies could enhance their corporate transparency

* Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Muhasebe Finansman Ana Bilim Dalı

levels through following globally accepted principles and guidelines. Corporate transparency has direct relationship with accounting practices. Reliable, comprehensive and comparable financial statements can be presented by the adoption of globally accepted accounting principles. However the practices in accounting standards are only interested in the presentation of general purposed financial information hence they are insufficient for disclosing additional financial and non financial information required by corporate transparency.

Key words: corporate governance, corporate transparency, accounting standards

1.GİRİŞ

2000 li yıllarda yaşanan muhasebe skandalları, yatırımcıların hem finansal piyasalara hem de muhasebecilik mesleğine olan güvenini derinden sarsmıştır. Yaşanan skandallardan sonra, yatırımcılar için, şirketlerin daha şeffaf finansal raporlama yapması ve denetçilerin daha etik davranışlarda bulunması önem kazanmıştır. Kamunun, muhasebecilik mesleğine olan güveninin kazanılması için ilk adım ABD'den gelmiştir. Sarbanes Oxley Act ile kamunun, hem denetçilere hem de denetlenenlere olan güveni kazanılmaya çalışılmış; aynı zamanda şeffaflık kavramı muhasebe dünyasında önemini artırmıştır. ABD denetim dünyasında bu gelişmeler yaşanırken, Uluslar arası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants - IFAC) uluslar arası denetim standartlarını yayınlamış ve özellikle Avrupa ülkelerinde kabul görmesi için çalışmalarına hız vermiştir.

Şeffaflık, son yılların popüler kavramı kurumsal yönetimin vazgeçilmez bir unsuru olmaktadır. Yatırımcı güveninin kazanılmasında denetim alanında yapılan devrimlerin bir benzeri ve hatta tamamlayıcısı olarak kurumsal yönetim, özellikle son yıllarda finansal piyasalarda önemini artırmaktadır. Dünyada pek çok ülke değişik kurumlar tarafından belirlenmiş kurumsal yönetim ilkelerini [OECD Kurumsal Yönetim Prensipleri, Cadbury Raporu, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı bünyesinde bulunan Hükümetlerarası Uluslar arası Muhasebe ve Raporlama Standartları

Uzmanları Çalışma Grubu (Intergovernmental Working Group of Experts on International Standards on Accounting and Reporting – ISAR) Kurumsal Yönetim Açıklamaları] baz alarak kendi kurumsal yönetim ilkelerini oluşturmuş ve finansal piyasalarda şeffaflığa katkıda bulunacak kurumsal yönetim yapılarını kurmuşlardır.

Bu çalışmada kurumsal yönetimin dört temel ilkesinden biri olan şeffaflık ilkesinin kurumsal raporlama üzerindeki etkileri incelenecek, kurumsal şeffaflığın çeşitli açılardan avantajları ve dezavantajlarına değinilecek ve uluslar arası muhasebe standartları içerisinde kurumsal şeffaflığın rolü tartışılarak kurumsal şeffaflık muhasebe uygulamaları açısından ele alınacaktır.

2. KURUMSAL YÖNETİM VE ŞEFFAFLIK

Denis ve Mc Connell kurumsal yönetimi, “*bir şirketin kendi çıkarlarını gözetken yöneticilerini, şirketin hisse sahipleri için şirketin değerini maksimize edecek kararlar almaya teşvik eden, kurumsal ve piyasa bazlı mekanizmalar seti*” olarak tanımlamaktadır.¹ Kurumsal yönetim çalışmaları 70 ve 80 li yıllarda ABD’de ortaya çıkmış, 90 lı yılların başından itibaren ABD dışındaki ülkelerde görülmeye başlanmıştır. Başlangıçta büyük ekonomilere sahip ülkeler (Japonya, Almanya, İngiltere) kurumsal yönetim uygulamalarına ilgi göstermiştir. Daha yakın zamanlarda ise gelişmekte olan piyasalarda kurumsal yönetimin önemi anlaşılmaya başlanmıştır.²

Bushman ve Smith kurumsal yönetimin iki amacını şu şekilde ifade etmektedir:³ (a) yöneticilerin ve büyük pay sahiplerinin küçük pay sahiplerini yatırımlarının değeri konusunda aldatmalarını engelleyerek şirketin değeri konusunda güvenilir bilgiye sahip olmalarını sağlar; ve; (b) yöneticileri bireysel amaçlarını

¹ Diane K DENIS, John J. MC CONNELL, “International Corporate Governance”, *ECCI Working Paper Series in Finance*, No:05/2003, 2003, s.1

² Andrei SCLEIFER, Robert W. VISHY, “A Survey of Corporate Governance”, *Journal of Finance*, Cilt No 52, Sayı 3, 1997, s.739

³ Robert M. BUSHMAN, Abbie J. SMITH, “Transparency, Financial Accounting Information and Corporate Governance”, *Economic Policy Review*, 2003, s.65

gerçekleştirmeye çalışmak yerine şirketin değerini maksimize etmek konusunda motive eder.

Kurumsal yönetim, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri üzerine kurulmuştur. Kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık ilkesi, şirketle ilgili olarak ticari sırlar dışında kalan tüm finansal ve finansal olmayan bilgilerin zamanında, doğru, anlaşılabilir, kapsamlı ve kolayca analiz edilebilir bir biçimde sunulmasını ifade eder.⁴ Kurumsal yönetim uygulamaları, kurumun finansal durumunu, performansını, sahiplik yapısını ve yönetimini kapsayacak şekilde kurumla ilgili tüm önemli olayların zamanında ve doğru olarak açıklanmasını sağlamalıdır.⁵

Kurumsal yönetim, temel olarak pay sahiplerini de içeren menfaat sahiplerinin⁶ haklarının korunmasına dayanmaktadır. Eğer kurumlar, şeffaflık ilkesi çerçevesinde, finansal tablolarında ve açıkladıkları diğer bilgilerde, doğru olmayan veya eksik bilgilere yer verirse, bu bilgilere dayanarak yatırım kararları alan menfaat sahiplerinin hakları korunmamış olacaktır.

Şeffaflık, kamunun bilme hakkı ile şirketin saklama hakkının kesişme noktasında yer almaktadır. Kamunun bilme hakkı, menfaat sahiplerinin şirketin yönetimi, faaliyetleri ve stratejileri ile ilgili bilgi sahibi olma hakkını ifade eder. Şirketin saklama hakkı ise, şirket ile ilgili tüm bilgilerin toplanmasının, kullanımının ve açıklanmasının kontrolünü elinde tutma hakkını ifade eder.⁷ Şirketin pasif olarak rol

⁴ Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), (2005) “Kurumsal Yönetim İlkeleri”, s.20

⁵ The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), (2004), “Principles of Corporate Governance”, OECD Publication Service

⁶ Kurumsal Yönetim İlkelerinde menfaat sahipleri, şirketin hedeflerine ulaşmasında ve faaliyetlerinde ilgisi olan herhangi bir kimse, kurum veya çıkar grubu olarak tanımlanmaktadır. Şirketle ilgili menfaat sahipleri, pay sahipleri ile birlikte çalışanları, alacaklıları, müşterileri, tedarikçileri, sendikaları, çeşitli sivil toplum kuruluşlarını, devleti ve şirkete yatırım yapmayı düşünebilecek potansiyel tasarruf sahiplerini de içerir.

⁷ Frammetta BORGIA, “Corporate Governance&Transparency Role of Disclosure: How Prevent New Financial Scandals and Crimes?”, *American University Transnational Crime and Corruption Center School of International Service*, 2005,s.20

oynadığı “eski şeffaflık” kavramı, kurumsal yönetim uygulamaları çerçevesinde yerini “yeni şeffaflık” kavramına bırakmaktadır. Kurumsal şeffaflık, şirket ile ilgili gerçeklerin diğerleri tarafından bilinmesine izin vermektir. Bu bakış açısı, şeffaflık uygulamalarında şirketin pasif rolüne işaret etmektedir. Son yıllarda şeffaflık kavramı “aktif açıklama” (active disclosure) olarak ifade edilen yeni bir anlam içermektedir. Diğer bir deyişle, yeni şeffaflık kavramı hareket içermekte ve şirketlere yeni sorumluluklar yüklemektedir. Yeni şeffaflık kavramı, sadece, gerçeğin diğerleri tarafından bilinmesine izin verilmesi değil, şirket ile ilgili gerçeklerin tüm menfaat sahiplerine açıklanmasını gerektirmektedir.

Kurumsal şeffaflık, aktif (tasdik edilerek açıklanmış) veya pasif (elde edilebilir ancak genellikle istek üzerine ifşa edilen); aynı zamanda tek taraflı (şirketten menfaat sahiplerine) veya karşılıklı (menfaat sahiplerinin tepkisine cevap vererek) olabilmektedir. Kurumsal yönetim amaçları için şeffaflık, şirketlerin menfaat sahiplerine sağladıkları bilginin doğruluğu ve erişilebilirliği ile belirlenir. Bilginin doğru olması, kapsamlı ve ilgili bilgiler ile şirketin durumunun güvenilir olarak sunulmasını ifade etmektedir. Kapsamlı veriler, şirketin sahiplik yapısı, performansı ve yönetimi ile ilgili tam bilgi sağlayan verilerdir. İlgili veriler, menfaat sahiplerine istedikleri bilgilerin sunulmasını sağlayan verilerdir. Bilginin erişilebilir olması, bilginin menfaat sahipleri tarafından kolaylıkla elde edilebilirliğini ifade eder. Ortalama bir menfaat sahibi elde ettiği bilgiyi anlayabilmeli ve önemini kavrayabilmelidir. Bu yüzden bilginin aynı zamanda açık olması da gerekmektedir.⁸

Kurumsal şeffaflık kavramında oluşan gelişmeler finansal raporlama süreçlerine de etkide bulunmaktadır. 1998 yılında İngiltere ve Galler Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (Institute of Chartered Accountants in England and Wales - ICAEW) tarafından yayınlanan “21. Yüzyıl Yıllık Raporu” kurumsal şeffaflık anlayışı çerçevesinde,

⁸ Mark BANDSUCH, Larry PATE, Jeff THIES, “Rebuilding Stakeholder Trust in Business through Principle-Centered Leadership and Transparency in Corporate Governance”, *Ethics in Corporate Governance Conference*, Seattle University, Washington, 2006, s.16

daha geniş ölçüde finansal performans göstergelerinin raporlanmasını ve menfaat sahiplerinin bilgi ihtiyaçlarına daha çok önem verilmesini hedefleyerek, bilginin daha hızlı ve doğru olarak iletilmesi için bilgi teknolojilerinin ve web tabanlı teknolojilerin kullanımını savunmaktadır. Rapora göre, gelişen kurumsal şeffaflık anlayışı çerçevesinde değişen eski raporlama sistemi ile yeni raporlama sistemi arasında farklar Tablo 1’de görüldüğü gibi belirlenmektedir:

Tablo 1: Finansal Raporlama Sistemlerinin Karşılaştırılması

ESKİ FİNANSAL RAPORLAMA SİSTEMİ	YENİ FİNANSAL RAPORLAMA SİSTEMİ
Pay sahibi odaklı	Menfaat sahibi odaklı
Kağıt tabanlı	Web tabanlı
Standardize edilmiş bilgi	İsteğe göre belirlenmiş bilgi
Şirket tarafından kontrol edilen bilgi	Değişik kaynaklardan elde edilebilir bilgi
Periyodik raporlama	Sürekli raporlama
Bilginin dağıtımı	Diyalog
Finansal tablolar	Geniş ölçüde performans ölçütleri
Geçmiş performans	Gelecek için tahminlerin vurgulanması
Tarihi maliyet	Büyük ölçüde değer bazlı bilgi
Hesapların denetimi	Sistemin tabanının güvencesi
Ulusal tabanlı	Global tabanlı
Statik sistem	Sürekli değişen model
Yasal düzenlemelere göre finansal tabloların hazırlanması ve sunumu	Finansal bilgilerin sunumunda piyasa taleplerini tatmin etmek

Kaynak: The Institute of Chartered Accountants in England&Wales, (2003), Information for Better Markets: New Reporting Models for Business, s.38

Geleneksel finansal raporlamanın yetersizliğinden dolayı ortaya atılan yenilikçi finansal raporlama modellerinin ortak noktası, şirketlerin optimum düzeyde finansal ve finansal olmayan bilgilerinin güvenilir ve açık bir şekilde kamuya sunulmasıdır. Samuel A.DiPiazza ve Robert G.Eccles’in 2002 yılında ortaya attıkları “Üç Basamaklı Kurumsal Şeffaflık Modeli” (The Three-Tier Model of Corporate Transparency), Robert S.Kaplan ve David P.Norton tarafından 1996

yılında geliştirilen Dengeli Ölçüm Kartı (Balanced Scorecard), Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (AICPA) tarafından 1994 yılında geliştirilen Jenkins Raporu, İngiltere ve Galler Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (ICAEW) tarafından 1998 yılında yayınlanan 21. Yüzyıl Yıllık Raporu, Arthur Anderson tarafından 2000 yılında geliştirilen Değer Dinamikleri (Value Dynamics) ve Pricewaterhousecoopers tarafından 2002 yılında geliştirilen Değer Raporlaması (Value Reporting) çalışmaları bu modellere örnek olarak verilebilir.⁹

3. KURUMSAL ŞEFFAFLIK VE KAMUYU AYDINLATMA

Kurumsal şeffaflığın yerine getirilmesi sürecinde, şeffaflık kavramının tamamlayıcısı olarak karşımıza kamuyu aydınlatma (disclosure) kavramı çıkmaktadır. Kamuyu aydınlatma, kurumsal şeffaflık ilkelerine uygun olarak sermaye piyasalarını düzenleyici kurumların zorunlu tuttuğu finansal bilgilerin ve bu bilgilerin dışında kalan diğer finansal ve finansal olmayan bilgilerin, şirketler tarafından kamuya açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmasıdır.

Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma, menfaat sahiplerinin haklarının korunması ile ilgili olan iki önemli konudur.¹⁰ Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma tam olarak yerine getirilmediğinde, menfaat sahipleri şirketin nasıl yönetildiğine dair bilgi sahibi olmayacaklar ve kurumsal yönetimin bir diğer ilkesi olan hesap verebilirlik ilkesi anlamlı olmayacaktır.¹¹ Bu açıardan bakıldığında, şeffaflık yatırımcı güveninin artırılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Yüksek yatırımcı güveni ise, güçlü bir sermaye piyasasının oluşumu ve gelişimi için bir ihtiyaçtır. Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma, başarılı

⁹ The Institute of Chartered Accountants in England&Wales, ICAEW, “Information for Better Markets: New Reporting Models for Business”, 2003, s.9

¹⁰Stephen Yan-Leung CHEUNG, J.Thomas CONNELLY, Piman LIMPAPHAYOM, Lynda ZHOU, “Determinants of Corporate Disclosure and Transparency: Evidence from Hong Kong and Thailand”, 2006 *China International Conference in Finance*, 17-20 Temmuz 2006, s.1

¹¹ Chris MALLIN, “The Relationship between Coprorate Governance, Transparency and Financial Disclosure”, *Selected Issues in Corporate Governance: Regional and Country Experiences*, United Nations Conference on Trade and Development, 2003, s.6

Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X, S II, 2008)

kurumsal yönetimin özelliklerinden biridir ve doğrudan muhasebe uygulamaları ile ilişkilidir.¹²

Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma, birbirini karşılıklı olarak etkileyen kavramlardır. Şirkette şeffaflık kültürü daha çok benimsedikçe, açıklanan bilgilerin niteliği ve niceliği de artacaktır. Diğer yandan, özellikle sermaye piyasası düzenleyici kurumlar tarafından açıklanması zorunlu bilgilerin formatı belirlendikçe, şirketlerin şeffaflık derecesi artacaktır.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı tarafından 2006 yılında yapılan ve dünyada çeşitli bölgelerde bulunan toplam 105 şirketi kapsayan araştırmanın sonuçlarına göre¹³, hisse senetleri uluslar arası piyasalarda işlem gören şirketlerin kurumsal şeffaflık dereceleri, hisse senetleri yerel piyasalarda işlem gören şirketlerin kurumsal şeffaflık derecelerinden daha yüksektir. Ayrıca OECD üyesi olan veya yüksek gelir seviyesine sahip ülkelerde bulunan şirketlerin kurumsal şeffaflık dereceleri, düşük ve orta gelir seviyesine sahip ülkelerde bulunan şirketlerin kurumsal şeffaflık derecelerinden yüksektir. Bushman vd, 45 ülkenin kurumsal şeffaflık uygulamalarını araştırmış ve kurumsal şeffaflığın ülkelerin yasal rejiminin ve ekonomisinin bir fonksiyonu olduğu sonucuna varmıştır.¹⁴ Gelişmekte olan piyasalarda kamuyu aydınlatmayı inceleyen Salter, sermaye piyasasının gelişmişlik düzeyinin kamuyu aydınlatma uygulamalarını etkilediği sonucuna varmıştır.¹⁵ Diğer yandan Eng ve Mak, Singapur Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 158 şirket üzerinde yaptıkları araştırmada, daha büyük ölçekteki şirketlerin ve daha düşük borç tutarına sahip şirketlerin daha yüksek kurumsal şeffaflık

¹² Ramazan AKTAŞ, Mete DOĞANAY, "Accounting Standards, Corporate Governance and Turkey", *The Balkan Countries' 1st International Conference on Accounting and Auditing*, 8-9 Mart 2007, Edirne-Türkiye, s.3

¹³ UNCTAD, (2006), United Nations Conference on Trade and Development, Review of the Implementation Status of Corporate Governance Disclosures

¹⁴ BUSHMAN ve SMITH, a.g.m., s.73

¹⁵ Stephen B. SALTER, "Corporate Financial Disclosure in Emerging Markets: Does Economic Development Matter?", *International Journal of Accounting*, Sayı 26, 1998, ss,175-192

derecesine sahip oldukları sonucuna varmışlardır.¹⁶ Khanna vd, şirketlerin kamuyu aydınlatma uygulamaları ile şirket büyüklüğü, performansı ve yasal yapısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur.¹⁷

Kamuyu aydınlatmanın, sermaye piyasalarının gelişimi açısından önemi şu şekilde özetlenebilmektedir:¹⁸

- Kamuyu aydınlatma, yatırımcıların korunması için güçlü bir araçtır. Sermayenin çekilmesine ve piyasalara olan güvenin artırılmasına yardımcı olur.
- Zayıf kamuyu aydınlatma, sermaye piyasalarında etik olmayan davranışlara ve piyasa bütünlüğünün (market integrity) bozulmasına neden olur. Bu durum sadece şirketlere değil, bir bütün olarak ekonomiye de zarar verir.
- Yetersiz ve açık olmayan bilgiler sermaye piyasasının işleyişine zarar vererek sermaye maliyetini artırabilir.
- Güvenilir ve zamanlı bilgi, şirket bünyesindeki karar alıcıların güvenini artırır ve

¹⁶ L.L. ENG, Y.T. MAK, “Corporate Governance and Voluntary Disclosure”, *Journal of Accounting and Public Policy*, Sayı 22, 2003, ss.325-345

¹⁷ Tarun KHANNA, Krishna G. PALEPU, Suraj SRINIVASAN, “Disclosure Practices of Foreign Companies Interacting with US Markets”, *Journal of Accounting Research*, Sayı 42, 2004, ss.475-508

¹⁸ Bushman ve Smith, a.g.m.; Christian LEUZ , Peter WYSOCKI, “Capital Market Effects of Corporate Disclosures and Disclosure Regulation”, *Evolving Investor Protection, Research Study*, Sayı 26, 2006, ss.183-238; Samuel A.Jr DIPIAZZA., Robert G. ECCLES, “Building Public Trust: The Future of Corporate Reporting”, New York, John Wiley&Sons, 2002; Arnoud W. A. BOOT, Anjan V. THAKOR, “The Many Faces of Information Disclosure”, *The Review of Financial Studies*, Cilt No 14, Sayı 4, 2001, ss. 1021-1057.

doğrudan büyümeyi ve karlılığı etkileyen başarılı şirket kararları almalarını mümkün kılar.

- Açıklanan bilgiler, şirketin hisse senedi fiyatına yaptıkları doğrudan etkinin yanında, şirket dışındaki karar alıcıların (menfaat sahipleri, yatırımcılar ve borç verenler), şirket ile ilgili bilgi toplama inisiyatiflerine etki ederek fiyatı dolaylı olarak da etkilerler.

- Açıklanan bilgilerin niteliği ve niceliği arttıkça, şirketin değeri hakkındaki belirsizlikler ortadan kalkar.

- Daha kaliteli kamuyu aydınlatma ile şirket daha uzun dönemli yatırımcıları çekebilir, daha geniş anlamda analiz imkanı sağlanır, yönetimin kredibilitesi ve hesap verebilirlik düzeyi artar.

3.1. Gönüllü Finansal Raporlama

Finansal bilgilerin açıklanması, pek çok ülkede, sermaye piyasasını düzenleyici kanunlar çerçevesinde düzenlenmiştir. Şirketler düzenleyici kurumlar tarafından zorunlu tutulan finansal bilgilere ek olarak, diğer finansal ve finansal olmayan bilgileri gönüllü olarak açıklamaktadırlar. Kanunların dışında yayınlanmış olan bazı rehber niteliğindeki dokümanlar (örneğin kurumsal yönetim ilkeleri) şirketleri kamuyu aydınlatma konusunda yönlendirmektedir.

Gönüllü finansal raporlama kapsamında kurumlar tarafından açıklanan bilgilerin nitelik ve nicelik açısından artmasının faydalı etkileri, en geniş ölçüde sermaye piyasası üzerine olmaktadır. Yüksek şeffaflık derecesi, düşük bilgi riski¹⁹ ve düşük sermaye maliyeti ile

¹⁹ Amy K. EDWARDS, M. NIMALENDRAN, Michael S. PIWOWAR, “Corporate Bond Market Transparency: Liquidity Concentration, Informational Efficiency and Competition”, Banque Du Canada Conference, 2006, <http://www.bankofcanada.ca/fr/conference/2006/edwards2.pdf>

yüksek işlem hacmi²⁰ ve yüksek likitide²¹ ile sonuçlanır. Ayrıca araştırmacılar, Şeffaflığın, sermaye maliyeti üzerindeki düşürücü etkisini destekleyen çalışmalar yapmışlardır.²² Sermaye piyasasında açıklanan bilgilerin artışı, hisse senetlerinin fiyat değişkenliğinin azalmasına ve sermaye piyasasının etkinliğinin artmasına yol açacaktır. Diğer bir deyişle, Şeffaflık arttıkça, hisse senedi fiyatlarının değişkenliği ve karlılığı artar; şirketler daha az Şeffaf hale geldikçe, hisse senedi fiyatlarının değişkenliği ve karlılığı azalır.²³

Artan gönüllü açıklamanın bir diğer faydalı etkisi şirketlerin muhasebe sistemleri üzerine olmaktadır. Şirketin Şeffaflık derecesi arttıkça, birbirleri ile uyumlu bilgiler açıklanacağından, finansal muhasebe sistemi ile yönetim muhasebesi sistemi arasındaki uyum artacaktır. Kamuyu aydınlatmanın kurumsal yönetim üzerine etkileri, temsil problemi ve yöneticilerin gözetimi konularında yoğunlaşmaktadır. Yüksek kurumsal Şeffaflık, şirket yönetimi ile menfaat sahipleri arasındaki bilgi asimetrisinden doğan temsil problemini azaltmaktadır.²⁴ Hermalin ve Weisbach'e göre, şirketin Őeffaflığı, yönetim kurulunun tepe yöneticiyi izleme ve denetleme

²⁰ Bill WITHRELL, "The Roles of Market Discipline and Transparency in Corporate Governance Policy", *Banque de France International Monetary Seminar*, 2003, s.4

²¹ Marco PAGANO, Ailsa ROELL, "Transparency and Liquidity: A Comparison of Auction and Dealer Markets with Informed Trading", *The Journal of Finance*, Cilt 51, Sayı 2, 1996, s.592

²² Douglas W. DIAMOND, Robert E. VERRECCHIA, "Disclosure, Liquidity and the Cost of Capital", *Journal of Finance*, Cilt 46, Sayı 4, 1991, ss.1325-1359; Christian LEUZ, Robert E. VERRECCHIA, "The Economic Consequences of Increased Disclosure", *Journal of Accounting Research*, Sayı 30 supplement, 2000, ss.91-124; Christine A. BOTOSAN, "Disclosure Level and the Cost of Equity Capital", *The Accounting Review*, Cilt 27, Sayı 3, 1997, ss.323-349

²³ Enrico C. PEROTTI, Ernst-Ludwig VON THADDEN, "Strategic Transparency and Informed Trading: Will Capital Market Integration Force Convergence of Corporate Governance?", *CEPR Discussion Paper*, 2002, s.29

²⁴ Sandeep A. PATEL, Amra BALIC, Liliane BWAKIRA, "Measuring Transparency and Disclosure at Firm-Level in Emerging Markets", *Emerging Markets Review*, Cilt No 3, Sayı 4, 2002, s.328

Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X, S II, 2008)

yeteneğini etkilemektedir.²⁵ Daha fazla finansal şeffaflık, yöneticilerin faaliyetlerinin daha iyi gözetilmesini sağlar ve yöneticilerin fırsatçı davranışlarının engellenmesine katkıda bulunur.²⁶

Gönüllü finansal raporlamanın belirsiz etkisi kurumsal yönetim alanında karşımıza çıkmaktadır. Şeffaflık derecesi arttıkça, şirketin ve şirket yöneticilerinin yatırımcılar karşısındaki güvenilirliğinin artacağı kuşkusuzdur. Ancak olumsuz olaylar ile ilgili dürüst raporlamanın da bu güvenilirliği artırıp artırmayacağı belirsiz bir konudur.²⁷

Şeffaflığın en önemli dezavantajı, rekabetçi ortamı etkilemesidir.²⁸ Artan kamuyu aydınlatma şirketin rekabetçi avantajını azaltacaktır, çünkü rakipler şirket ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olmaktadır. Eğer şirket ile ilgili iyi bir bilgi, şirketin sağlamlığı ve gücü ile ilgili ise, şirketler bu bilgileri açıklayarak görünüşlerini daha güçlü hale getirmek isteyeceklerdir. Ancak şirketler buldukları pazar ile ilgili iyi bir bilgiyi açıklamak istemeyeceklerdir, zira rakip şirketler bu bilgi doğrultusunda pazara girebileceklerdir.²⁹ Şirketlerin kötü haberlere dair açıklamalarına hisse senedi fiyatının tepkisi, iyi haberlere dair açıklamalardan daha güçlü olmaktadır.³⁰ Yöneticilerin, şirket ile ilgili geleceğe yönelik tahminler yaparken genel açıklamalarda bulunmaları daha doğru olacaktır.

²⁵ Benjamin E. HERMALIN, Michael S. WEISBASH, “Optimal and Mandatory Transparency: Implications for Corporate Governance Regulation”, *2007 AEA Annual Meeting Papers*

²⁶ Hollis ASHBAUGH-SKAIFE, Daniel W. COLLINS, Ryan LAFOND, “The Effects of Corporate Governance on Firms’ Credit Ratings”, *Journal of Accounting and Economics*, Sayı 42, 2006, s.204

²⁷ Peter SCHUSTER, Vincent O’CONNEL, (2006), “The Trend toward Voluntary Corporate Disclosures”, *Management Accounting Quarterly*, Cilt No 7, Sayı 2, s.7

²⁸ Enrico C. PEROTTI, Ernst-Ludwig von THADDEN, “Outside Finance, Dominant Investors and Strategic Transparency”, *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 2000; PEROTTI ve THADDEN, 2002, a.g.m.; HERMALIN ve WEISBASH, a.g.m.; EDWARDS vd. a.g.m.

²⁹ PEROTTI ve THADDEN, 2000, a.g.m.,s.4

³⁰ Douglas J. SKINNER , “Why Firms Voluntarily Disclose Bad News”, *Journal of Accounting Research*, Cilt 32, Sayı 1, 1994, ss.38-60

4. MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN KURUMSAL ŞEFFAFLIK

Finansal bilgilerin hazırlanması ve sunumunda güvenilir yol haritaları çizen muhasebe standartlarında, [UMSK tarafından yayınlanan UFRS, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından yayınlanan Amerikan genel kabul görmüş muhasebe standartları, Muhasebe Standartları Kurulu (ASB) tarafından yayınlanan İngiliz genel kabul görmüş muhasebe standartları] şirketlerin açıklayacakları finansal bilgiler “genel amaçlı finansal tablolar” olarak sınırlandırılmıştır. Bu kurumların (UMSK, FASB, ASB) bakış açısına göre, finansal raporlama ile sağlanan bilgiler doğası gereği finansaldır ve finansal olmayan bilgilerin finansal tablolarda veya eklerinde sunulmasına gerek yoktur. Bu bilgiler, özel amaçlıdır ve bireysel kullanıcılara yönelik özel bilgilerin hazırlanışı ve sunuşu muhasebe standartlarında yer almamaktadır.³¹ Muhasebe standartlarında, şirketin değerini artırıcı finansal olmayan bilgilerin (örneğin entelektüel sermaye, müşteri ilişkileri, inovasyon, kurumsal itibar vb.) sunumuna dair açıklamalar bulunmamaktadır. Şirketler, muhasebe standartlarının bu eksikliklerinden dolayı, gönüllü olarak yapılacak açıklamaları içeren modeller geliştirmeye başlamışlardır. Bu modeller sayesinde, şirketler, muhasebe standartlarına dayalı finansal raporlarının yanında, destekleyici bilgileri de açıklamaktadırlar. Bu gönüllü açıklamalardaki gelişmeler, uluslararası sermaye piyasalarında iyi karşılanmıştır, zira, menfaat sahipleri ile şirket arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır.³²

UMSK tarafından yayınlanan Kavramsal Çerçeve’de finansal tabloların, “*çeşitli kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak*” olarak belirtilen amacı, özel amaçlı bilgilerin standartların kapsamı dışında tutulduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Belirtilen bu amaç için hazırlanan finansal tablolar, kullanıcıların büyük bir kısmının ortak ihtiyaçlarını karşılar. Finansal tablolar, çoğunlukla, geçmişteki işlemlerin etkisini gösterir ve finansal olmayan bilgileri içermezler; bu

³¹ ICAEW, a.g.e.,s.6

³² SCHUSTER ve O’CONNEL, a.g.m., s.2
Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X,S II, 2008)

nedenlerle kullanıcıların ekonomik kararlar alırken ihtiyaç duyacağı bilgilerin tamamını sağlamazlar.

Kavramsal Çerçeve’de, muhasebe standartlarının, genel amaçlı finansal tabloların hazırlanması ve sunulmasına yönelik olduğu belirtilmekte ve genel amaçlı finansal tablolar, “*en az yılda bir kez yıllık olarak hazırlanıp sunulmakta ve geniş bir kullanıcı yelpazesinin ortak ihtiyaçlarına cevap vermek durumunda olan finansal tablolar*” olarak tanımlanmaktadır. Genel amaçlı finansal tablolarda yer alacak bilgilerin “*anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirlik*” özelliklerini taşıması gerektiği belirtilmektedir.

Kavramsal Çerçeve’de kullanıcıların bazılarının, finansal tablolarda yer alan bilgilerin dışında ilave bilgilere ihtiyaç duyabileceği ifade edilerek; bu ilave finansal ve finansal olmayan bilgileri kapsayan raporlar “*özel amaçlı finansal raporlar*” olarak adlandırılmakta ve özel amaçlı finansal raporların Kavramsal Çerçeve’nin kapsamı dışında olduğunun altı çizilmektedir.³³

5. SONUÇ

Finansal piyasalarda etik bir zorunluluk olarak kabul edilen şeffaflık, globalleşen finansal sistemlerin yapılanmasında ve bu sistemlerde yer alan ulusal ve uluslararası kuruluşların etkin ve rekabetçi olarak faaliyetlerini sürdürmelerinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle son yıllarda, uluslararası sermaye piyasalarında önemini artıran kurumsal yönetim uygulamaları çerçevesinde kurumsal şeffaflığın halka açık şirketler tarafından benimsenmesi bir zorunluluk halini almıştır.

Kurumsal şeffaflığın benimsenmesi ve artırılması çabaları, sadece şirket düzeyinde değil, finansal raporlama sürecinde yer alan tüm taraflarca yürütülmektedir. Sermaye piyasalarında kamu güveni, şeffaflık ruhunu, hesap verebilirlik kültürünü ve insanların entegrasyonunu gerektirir. Bu doğrultuda, bağımsız denetim şirketleri finansal raporların denetlenmesi için, daha gelişmiş metodolojiler geliştirmekte, standart belirleyici kurumlar yatırımcılara faydalı

³³ Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), “Kavramsal Çerçeve”, 16.01.2005 tarihli ve 25702 Sayılı Resmi Gazete, madde 7

olacak bilgileri sağlayacak standartlar sunmaktadır. Sermaye piyasası düzenleyici kurumlar, tüm tarafların üstlendikleri görevleri uygun olarak yerine getirmeleri konusunda çalışmalar yapmaktadır.

Kurumsal şeffaflık büyük ölçüde muhasebe uygulamalarıyla ilgili olsa da, muhasebe standartlarını belirleyici kurumlar tarafından hazırlanan muhasebe standartlarında yalnızca yatırımcıların ortak ihtiyaçlarına cevap verecek genel amaçlı finansal tabloların hazırlanmasına ilişkin ilkelerin yer alması, bir eksiklik olarak nitelendirilmelidir. Sermaye piyasalarında yaşanan globalleşme olgusu çerçevesinde artan şeffaflık ihtiyacının, sadece finansal tablolara giderilemeyeceği açıktır. Şirketler uluslararası alanda kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmesi ile birtakım ek finansal ve finansal olmayan bilgileri de kamuya açıklamaktadırlar. Ancak bu bilgilerin, yenilikçi finansal raporlama modellerinde yer aldığı gibi, bir takım standartlar geliştirmek suretiyle, global bir formata sokulması, sermaye piyasalarında kurumsal şeffaflığın artırılması için önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

AKTAŞ Ramazan, DOĞANAY Mete, “Accounting Standards, Corporate Governance and Turkey”, *The Balkan Countries’ 1st International Conference on Accounting and Auditing*, 8-9 Mart 2007, Edirne-Türkiye

ASHBAUGH-SKAIFE Hollis, COLLINS Daniel W., LAFOND Ryan, “The Effects of Corporate Governance on Firms’ Credit Ratings”, *Journal of Accounting and Economics*, Sayı 42, 2006, ss.203-243

BANDSUCH Mark, PATE Larry, THIES Jeff, “Rebuilding Stakeholder Trust in Business through Principle-Centered Leadership and Transparency in Corporate Governance”, *Ethics in Corporate Governance Conference*, Seattle University, Washington, 2006

BOOT Arnoud W. A., THAKOR Anjan V. , “The Many Faces of Information Disclosure”, *The Review of Financial Studies*, Cilt No 14, Sayı 4, 2001, ss. 1021-1057.

BORGIA Frammetta, “Corporate Governance&Transparency Role of Disclosure: How Prevent New Financial Scandals and Crimes?”, *American University Transnational Crime and Corruption Center School of International Service*, 2005

BOTOSAN Christine A., “Disclosure Level and the Cost of Equity Capital”, *The Accounting Review*, Cilt 27, Sayı 3, 1997, ss.323-349

BUSHMAN Robert M., SMITH Abbie J., “Transparency, Financial Accounting Information and Corporate Governance”, *Economic Policy Review*, 2003, ss.65-87

BUSHMAN Robert M., PIOTROSKI Joseph D., SMITH Abbie J., “What Determines Corporate Transparency?”, *Jornal of Accounting Research*, Cilt 42, Sayı 2,2004, ss.207-252

CHEUNG Stephen Yan-Leung, CONNELLY J.Thomas, LIMPAPHAYOM Piman, ZHOU Lynda, “Determinants of Corporate Disclosure and Transparency: Evidence from Hong Kong and Thailand”, *2006 China International Conference in Finance*, 17-20 Temmuz 2006

- DENIS Diane K., MC CONNELL John J., “International Corporate Governance”, *ECGI Working Paper Series in Finance*, No:05/2003, 2003
- DIAMOND Douglas W., VERRECCHIA Robert E., “Disclosure, Liquidity and the Cost of Capital”, *Journal of Finance*, Cilt 46, Sayı 4, 1991, ss.1325-1359
- DIPIAZZA Samuel A.Jr., ECCLES Robert G., “Building Public Trust: The Future of Corporate Reporting”, New York, John Wiley&Sons, 2002
- EDWARDS Amy K., NIMALENDRAN M., PIWOWAR Michael S., “Corporate Bond Market Transparency: Liquidity Concentration, Informational Efficiency and Competition”, Banque Du Canada Conference, 2006, <http://www.bankofcanada.ca/fr/conference/2006/edwards2.pdf>
- ENG L.L., MAK Y.T., “Corporate Governance and Voluntary Disclosure”, *Journal of Accounting and Public Policy*, Sayı 22, 2003, ss.325-345
- HERMALIN Benjamin E., WEISBASH Michael S., “Optimal and Mandatory Transparency: Implications for Corporate Governance Regulation”, *2007 AEA Annual Meeting Papers*
- KHANNA Tarun, PALEPU Krishna G., SRINIVASAN Suraj, “Disclosure Practices of Foreign Companies Interacting with US Markets”, *Journal of Accounting Research*, Sayı 42, 2004, ss.475-508
- LEUZ Christian, VERRECCHIA Robert E., “The Economic Consequences of Increased Disclosure”, *Journal of Accounting Research*, Sayı 30 supplement, 2000, ss.91-124
- LEUZ Christian, WYSOCKI Peter, “Capital Market Effects of Corporate Disclosures and Disclosure Regulation”, *Evolving Investor Protection, Research Study*, Sayı 26,2006, ss.183-238
- MALLIN Chris, “The Relationship between Corporate Governance, Transparency and Financial Disclosure”, *Selected Issues in Corporate Governance: Regional and Country Experiences*, United Nations Conference on Trade and Development,2003, ss.1-10

- PAGANO Marco, ROELL Ailsa, “Transparency and Liquidity: A Comparison of Auction and Dealer Markets with Informed Trading”, *The Journal of Finance*, Cilt 51, Sayı 2, 1996, ss. 579-611
- PATEL Sandeep A., BALIC Amra, BWAKIRA Liliane, “Measuring Transparency and Disclosure at Firm-Level in Emerging Markets”, *Emerging Markets Review*, Cilt 3, Sayı 4,2002, ss.325-337
- PEROTTI Enrico C., THADDEN Ernst-Ludwig von, “Outside Finance, Dominant Investors and Strategic Transparency”, *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 2000
- PEROTTI Enrico C., THADDEN Ernst-Ludwig von, “Strategic Transparency and Informed Trading: Will Capital Market Integration Force Convergence of Corporate Governance?”, *CEPR Discussion Paper*, 2002
- SALTER Stephen B., “Corporate Financial Disclosure in Emerging Markets: Does Economic Development Matter?”, *International Journal of Accounting*, Sayı 26, 1998, ss,175-192
- SCHUSTER Peter, O’CONNEL Vincent, “The Trend toward Voluntary Corporate Disclosures”, *Management Accounting Quarterly*, Cilt 7, Sayı 2, 2006, ss.1-9
- SCLEIFER Andrei, VISHY Robert W., “A Survey of Corporate Governance”, *Journal of Finance*, Cilt 52, Sayı 3, 1997, ss.737-783
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), “Kurumsal Yönetim İlkeleri” ,2005
- SKINNER Douglas J, “Why Firms Voluntarily Disclose Bad News”, *Journal of Accounting Research*, Cilt 32, Sayı 1, 1994, ss.38-60
- The Institute of Chartered Accountants in England&Wales, ICAEW, “Information for Better Markets: New Reporting Models for Business”, 2003
- The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), “Principles of Corporate Governance”, OECD Publication Service, 2004
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), “Kavramsal Çerçeve”, 16.01.2005 tarihli ve 25702 Sayılı Resmi Gazete

UNCTAD, (2006), United Nations Conference on Trade and Development, Review of the Implementation Status of Corporate Governance Disclosures

WITHRELL Bill, “The Roles of Market Discipline and Transparency in Corporate Governance Policy”, *Banque de France International Monetary Seminar*, 2003